

Talent laat zich

Individueel menselijk talent staat aan de basis van onze economie. Maar hoe leid je al dat talent in goede banen? Hebben we internationale studenten nodig of kunnen we zonder? Hoe selecteren we de juiste mensen voor studies, hoe leid je op en wat voor eisen stel je gedurende het studietraject? En waar willen we dan eigenlijk op sturen, in zoverre dat mogelijk is? Daarover gaat dit ESB-themanummer – dat uitkomt aan de vooravond van het nieuwe studiejaar.

De laatste jaren lijkt er een zekere drang ontstaan om studentenstromen te kanaliseren. Daarbij kun je er verschillende doelstellingen op na houden. Denk aan het belang van de ontwikkeling

van de student, de aansluiting op de (met tekorten kampende) arbeidsmarkt, het selecteren op geschiktheid of het onderwijsniveau en -prestaties in het algemeen. Ook argumenten als diversiteit van de studentenpopulatie lijken steeds meer een rol te spelen in het maatschappelijke debat.

De vraag waar je het zwaartepunt legt, is ook een politieke waardenstrijd. Partijen aan de linkerkant pleiten doorgaans voor toegankelijkheid en het tegengaan van studiestress, ‘minder selectie aan de poort’ en hebben vaak weinig op met maatregelen als het bindend studieadvies (bsa). Partijen aan de rechterkant leggen er meer nadruk op dat individuele prestaties en inzet er toe doen, en deze ook sterk mogen meewegen als selectiecriteria. Het niveau mag geen slachtoffer worden van het streven naar gelijkheid.

Wat de economen in dit themanummer doen, is laten zien wat bepaalde maatregelen of voorstellen voor effecten hebben, als je een bepaald doel of bepaalde doelen voor ogen hebt. Wat werkt dan en wat niet, en hoe pakt het precies uit?

Sturen op onderwijskeuze alleen lost tekorten arbeidsmarkt niet op

ANDRÉ DE MOOR, THIJS NOORDZIJ, REINOUD HAMMING
EN CHEYENNE RAMADA

344

Bevorderen diversiteit studentenpopulatie kan zonder loting

MARK KATTENBERG, BAS SCHEER
EN BRINN HEKKELMAN

348

Bindend studieadvies helpt studenten niet

MELVIN VOOREN, ILJA CORNELISZ, MARTIJN MEETER
EN CHRIS VAN KLAVEREN

351

Creatieve studenten verbeteren studieprestaties van medestudenten

MAX VAN LENT

354

Zonder talent uit het buitenland haalt dit kabinet zijn doelen niet

CASPAR VAN DEN BERG

357

Arbeidsmarkttekorten

Zo richten André de Moor, Thijs Noordzij, Reinoud Hamming en Cheyenne Ramada zich op het doel van tegengaan van de tekorten op de arbeidsmarkt. Een prangende kwestie: er is op dit moment sprake van “historisch grote personeelstekorten in Nederland, waarbij de krapte het grootst is in de sectoren onderwijs, zorg, techniek en ICT” (Dialogic et al., 2024). De Moor et al. laten zien dat intensief sturen op studiekeuzes dit arbeidsmarkt-leed wel wat zou kunnen verlichten, maar dat dit effect beperkt is. Uiteindelijk moet ook de markt zijn werk doen, onder meer door (nog) betere arbeidsvoorwaarden te bieden in de tekortsectoren.

Caspar van den Berg, voorzitter van de Universiteiten van Nederland, houdt oog voor de rol

beperkt sturen

die buitenlandse studenten later op onze arbeidsmarkt kunnen spelen, en neemt duidelijk stelling: zonder talent uit het buitenland redden we het niet. “Het gaat om mensen in de zorg en de IT en om broodnodig talent voor de grote transitie waar Nederland snel werk van moet maken”, zo valt te lezen in zijn column. Wat je volgens Van den Berg wel zou kunnen doen om de buitenlandse instroom bij de universiteiten binnen de perken te houden, is een numerus fixus instellen bij Engelstalige opleidingen.

Selectie aan de poort

Universiteiten moeten al langer bij bepaalde opleidingen studenten selecteren, en dat kan op verschillende manieren worden ingericht. Mark Kattenberg, Bas Scheer en Brinn Hekkelman laten zien dat je bij de selectie zowel rekening kan houden met de geschiktheid voor de studie als met de diversiteit van de studenten (niet alleen maar ‘brave, witte meisjes’). Volgens hen kan decentrale selectie met bijsturing de diversiteit flink verhogen zonder dat het slagingspercentage afneemt. Melvin van Vooren, Ilja Cornelisz, Martijn Meeter en Chris van Klaveren stellen op basis van hun onderzoek naar het effect van het bsa een strengere selectie aan de poort voor, in ruil voor het afschaffen van het bsa.

Onderzoeker Max van Lent vindt in zijn onderzoek nog een origineel selectiecriteria. Hij laat zien dat creatieve studenten bevorderlijk zijn voor de prestaties van hun medestudenten, en stelt voor dat creativiteitstesten onderdeel kunnen zijn bij de selectie voor bepaalde onderwijsprogramma’s.

Tot besluit

Met deze inzichten uit het themanummer is het aan de politici, die na het reces weer fris van start

gaan, om keuzes te maken. Drees zei ooit wijselijk dat “niet alles kan en zeker niet tegelijkertijd”. We moeten bovendien voorzichtig zijn met het idee dat we de boel wel even naar onze hand kunnen zetten. Toch zal het helpen als het helder is welke doelen prioriteit krijgen. Gezien de nijpende tekorten op de arbeidsmarkt ligt het in elk geval voor de hand om studenten te verleiden richting die sectoren waar we veel mensen nodig hebben, en een rem te zetten op studies waar een overschot is (hebben we echt zo veel politicologen nodig, vraagt deze politicoloog zich af). Dit zal in samenspel van markt, onderwijsinstellingen en beleidsmakers moeten. Het in goede banen leiden van talent raakt immers niet alleen de student, maar ook het welvaren van de maatschappij.

Literatuur

Dialogic, Oberon en SEO (2024)
Studiekeuze in beweging. Publicatie, 2023.152.2420.

MAARTJE SCHULZ

Vakredacteur bij ESB

